

quantum ipsum cognoscibile est. Unde e contrario imperfecta cognitionis, cum privationem dicat, dupli opposita ratione talis esse poterit, scilicet, vel quia non adaequatur virtuti potentiae, vel quia non adaequatur objecto.

4. *Prima assertio.* — *Secunda assertio.* — Jam dico primo. Impossibile est unam potentiam habere simul duos actus perfectos ex parte potentiae. Hæc conclusio est evidens ex dictis, et intenta ab Aristotele et D. Thoma, supra citatis. Dico secundo. Non repugnat unam potentiam cognoscentem elicere simul duos actus, sive objecta cognoscantur per modum unius, sive plurium. Probatur experientia: nam simul videmus lucem, albedinem et nigredinem, simul etiam audimus differentes sonos, differentiamque inter hæc omnia objecta, quod signum est cognosci actibus diversis, intellectus etiam sepe considerat duas res, et convenientiam, vel differentiam inter illas: potest ergo una potentia plura cognoscere. Quod autem possit per modum plurium probatur: nam duos homines non intuemur per modum unius, quando nullo modo conferimus unum ad alium, ut sepe contingit, eodemque modo potest intellectus eosdem considerare.

Ratio vero est, quia attentio intellectus habet latitudinem, ac adeo potest totaliter, vel ex parte applicari: ergo potest unum aliquid cognoscere veluti dimidiata attentione, aliudque alia attentionis parte a priori discreta, cum objecta ipsa omnino etiam sunt disparata, ut ponimus. Et confirmatur, quia intellectus potest plura simul cognoscere constituendo differentiam inter illa, vel aliquo modo comparando: ergo etiam potest eadem absolute cognoscere, ac sine comparatione. Probatur consequentia, quia comparatio illa nihil videatur referre, imo videtur addere difficultatem operationi, nam qui comparat, et extrema cognoscit et comparisonem facit. Quare hanc conclusionem amplectuntur etiam aliqui Thomistæ, ut Cajetanus, 1 part., supra, et Soto 1, Posteriorum, quamvis alii oppositum sentiant, ut Herveus, quodl. 7, q. 16, et in 2, d. 41, q. 2, Capreolus, in 2, d. 3, quæst. 2, conclusione 9, Ferrarius 1, contra, cap. 55, idem Albertus, in 4, distinct. 1, art. 3. Eorum tamen rationes non urgent, qualis illa, quod unus numero motus ad unicum tendit terminum, et ab unico principio unica actio procedit: dicimus enim, quod imo ab uno principio possunt esse plures actiones ad diversos terminos, vel objecta tendentes, ac maxime si principium sit diversis affectum formis, ut hic contingit

5. *Tertia assertio.* — Unde sit tertia conclusio. Eadem potentia cognoscitiva potest simul operari per diversas species intentionales: patet ex dictis; nam album et nigrum per eamdem speciem representari nequeunt, ut cap. 2, ostensum est, cum tamen simul a nobis concepi experiamur: intellectus etiam differentiam inter hominem et equum simul per diversas species illorum considerat, quod quia citati Thomistæ negare non possunt, praceptorum exponunt, non posse intellectum plura simul per diversas species intelligere, eo quod diversæ species dicantur illæ, quæ inter se nullum ordinem habent, ceterum si cum ordine accipiuntur, tanquam unam censerit: cui sane expositioni repugnare videtur S. Thomas, 1 part., quæst. 12, art. 10, dicens, si partes ejusdem totius proprii, et diversis speciebus cognoscantur, non posse omnes simul intelligi, cum tamen in eo eventu cognoscantur cum ordine, quem inter se habent. Adde quod potentia cognoscitiva non solum possit cognoscere plura cum ordine, sed etiam sine ordine, ac per modum plurium: poterit ergo uti simul diversis speciebus ut diversæ sunt, non ordinando illas.

6. *Quarta assertio.* — Dico quarto. Contingere potest, ut potentia simul plura cognoscat perfectly ex parte objectorum, id est, cognoscendo illa quantum cognoscibilia sunt a tali potentia. Hæc conclusio potissime verificatur in Angelis, in quibus cognoscitiva virtus nobilissima est, et ideo quamvis in plura objecta (ut ita dicam) dividatur, sufficere potest unicuique ad illud perfectly intelligendum, itaque potest Angelus naturaliter seipsum, et Deum per sua naturalia, et præterea rem aliquam naturalem simul perfectly cognoscere: de qua re suo loco. Id quod etiam D. Thomas concedit, unde Thomistæ illi etiam explicant, quod non possit intellectus per plures species ejusdem ordinis ita operari, possit tamen per species diversorum ordinum: sed expositio accommodata non est, nam quod sint species ejusdem, vel alterius ordinis, impertinens est, imo per species ejusdem ordinis res erit facilior, cum magis convenienter in unum. De intellectu tamen humano propter limitatiorem virtutem raro, aut nunquam verificabitur conclusio, quia non adeo perfectly comprehendit rem, quin possit perfectius. Unde quando ad plura attendit, aliquid diminuit de perfecta cognitione uniuscujusque, sive non adeo perfectly cognoscit, unumquodque. Idemque est de sensibus, ac majori ratione, ut etiam experientia

confirmat. Atque ita interpretandus est divus Thomas, vel saltem juxta primam conclusionem.

7. *Ad primum et secundum argumentum in num. 2.—Ad tertium.* — Unde jam patet solutio primi argumenti supra facta: quod vero in secundo sumitur, erit quidem verum, si intelligatur de actu adaequato potentiae, non vero de inadæquatis. Ad tertium respondeatur unam potentiam simul habere posse duas species, per illas vero simul operari perfecte non posse, imperfecte posse.

8. *Dubium circa idem tertium argumentum de quo etiam auctor, disp. 5 Metaphysicæ, sect. 8, a num. 15.* — Postulat tamen argumentum illud, quo pacto dues species intentionales solo numero differentes possint esse in eodem subiecto. Respondet vero Cajetanus, 1 part., quæst. 76, articulo secundo, differentes numero in esse reali non posse esse simul: differentes autem numero in representando si differant specie in esse reali, posse esse simul, quod tamen refutat Ferrarius 2, contra, c. 77, propterea quod species intentionales, quæ in representando tantum differunt numero, non habent unde distinguantur species in essendo, quia neque ex parte subjecti, ut de se patet, neque ex parte objecti, quod tantum est numero diversum. Et confirmatur; tum quia sicut actio specificatur a termino, ita species a re representata: sed actiones tendentes ad terminos numero diversos tantum differunt numero: ergo similiter; tum quia, ut supra diximus, esse representativum est ipsum esse species: quares in representando solum habent differentiam numericam, solam etiam habebunt in essendo. Ferrarius ergo respondet, species representantes res numero diversas diversæ speciei esse, quia rerum ipsarum conditiones diversas admodum representant: sed hoc etiam improbabile est, nam in speciebus duarum, verbi gratia, albedinem in oculo existentibus tales conditiones non representantur directe, sed modificant representationem, præterquam quod conditiones eæ possunt sepe non differre specie, sed numero tantum, veluti dictæ albedines in quantitatibus ejusdem figuræ: et aequæ intensæ inveniantur. Item actuales visiones duorum hominum specie non differunt: ergo neque eorum species. Respondeo igitur ad dubium nullum esse inconveniens duas species intentionales solo numero differentes esse in eodem subiecto secundum eamdem rationis, sic sensibile proprium visus est, quod a nullo alio exteriori sensu cognosci potest: nihil ergo prohibet, quod ab aliquo in

CAPUT VIII.

UTRUM SINT QUÆDAM SENSIBILIA PER SE, ALIA PER ACCIDENS QUÆDAM PROPIA, ALIA COMMUNIA, ET IN QUO CONSISTAT EORUM RATIO.

Potentiae sensitivæ ad eundem gradum viuentum pertinent, distinctum a gradu rerum habentium intellectum, et ideo majorem inter se dependentiam, et convenientiam habent, quam cum potentias intellectivis, et ob hanc rationem antequam ad singulas potentias deviniamus, dicendum est de sensibus in communia, sic enim, et facilior et brevior erit doctrina, qua de re varia habentur pronuntiata apud Philosophum 2, de Anima, cap. 5 et 6.

1. *Quid sit sensibile proprium.* — In hac vero præsenti materia, sicut in præcedentibus ab objecto sensus initium sumimus, illud autem est sensibile in communia, eujus rationem investigamus. Notandum igitur sensibilium divisionem in titulo positam potissime tradi ab Aristotele respectu sensuum externorum, unde et in illis explicabitur, post modumque facile applicabitur ad sensus internos. Sensibile proprium illud dicitur, quod ab unico tantum sensu potest cognosci, in illoque propriam speciem imprimit. Unde sensibile proprium, per se, ac primo est sensibile, quia cum de ratione cognoscitivæ potentiae sit, ut conjungatur suo objecto, plane quod per propriam actionem potest imprimere sui speciem, erit primum objectum, sive sensibile illius potentiae. Est tamen notandum exclusivam illam, sensibile proprium tantum cognoscitur ab uno sensu, excludere alios sensus ejusdem ordinis et rationis, sic sensibile proprium visus est, quod a nullo alio exteriori sensu cognosci potest: nihil ergo prohibet, quod ab aliquo in

terno sensu cognosci possit. Item excludere, quod sentiatur per se ab alio sensu, non vero quod per accidens sentiatur.

2. *Quid sensibile per accidens.* — Jam sensibile per accidens dicitur, quod nullo modo sensum immutat, sed tantum cognoscitur per immitationem alterius objecti, cui conjungitur. Hoc modo substantia corpora est per accidens sensibilis, quia ipsa sui speciem in sensu non imprimit, conjungit tamen sensibilibus, quae illam imprimunt. Sciendum tamen primo, ut res per accidens sensibilis dicatur, non est satis quod adjungatur sensibili per se, sed requiritur praeterea, ut ex vi sensationis rei per se sensibilis percipiatur ipsa consequenter, ut notavit D. Thomas, secundo de Anima, lectione 13, et in quarto, dist. 49, quæstione secunda, articulo 2. Unde quia albedo, verbi gratia, immutat sensum non separata, sed in subjecto, ideo subjectum per accidens sentitur, ex vi tamen sustentationis, quam præstat albedini, adeo ut non albedo præcise, sed album videri proprie dicatur. Sciendum secundo non oportere, ut sensibile per accidens distincte cognoscatur ab eo sensu, a quo per accidens sentiri dicitur, sed est satis, ut ex vi cognitionis sensus unius statim quipiam aliud cognoscatur ab eodem sentiente: sic dulcedo lactis dicitur per accidens sensibilis visu, non quia ab ipso clare percipiatur, sed quia ea visa statim cognoscit homo illi esse conjunctam dulcedinem: oportet tamen, ut hoc fiat ex vi sensationis, non vero ex discursu et indagine sentientis. Unde licet Deus ex sensibilibus effectibus cognoscit, non tamen dicitur ad id per accidens sensibilis. Ultimo sciendum est, ac colligitur ex dictis inter sensibilia per accidens quædam esse quæ respectu nullius sensus sunt per se sensibilia, veluti substantiam: alia vero maxime, quæ respectu unius, ut patet de dulcedine lactis, et de odore pomi.

3. *Sensibile commune quodnam dicatur prima sententia Commentatoris, Apollinaris et aliorum.* — *Rejicitur tripliciter.* — Sensibile commune est tanquam medium inter propria, et per accidens, quod fere omnes auctores in sensibilibus per se numerant: in ratione vero ejus rei assignanda, et in explicando quomodo commune dicatur, non conveniunt. Commentator 2, de Anima, textu 65, putat sensibile per se dici respectu interioris sensus, qui communis appellari solet, in quem proprias species imprimit, cum tamen in externos nullam imprimat, atque hinc vocari sensibile commune. Commentatorem sequitur Apollinaris, quæst. 18, et

perspectivi quidam, ut Alace, in 2, suæ perspectivæ, Vitelius, lib. 4, Optics, Cirvelus, lib. 1, cap. 6, concl. 3. Haec vero sententia falsa est: nam sensus internus species percipit solum mediis exterioribus. Præterea evidens est sensibilia communia ab Aristotele enumerata cognosci exteriori sensu, ut magnitudinem, motum, et cetera. Denique in hac sententia jam sensibilia communia essent propria sensus interioris, respectu vero exteriorum essent sensibilia per accidens, quæ est Aristotelis ratio, textu 133, juxta expositionem Philoponi et Simplicii: probat enim Aristoteles sensibilium communium non dari proprium sensum, quia alias jam sensibilia communia ab aliis sensibus per accidens sentiuntur, et ita Philoponus litteram illius loci texuit, quamvis D. Thomas aliter exponat.

4. *Secunda sententia Janduni et Ægidii etiam refellitur.* — Alii vero dicunt sensibilia communia imprimere suas species in sensibus externis, non in quantum sunt tales sensus, sed in quantum sensus absolute: ideoque dici sensibilia communia. Ita Jandunus 2, de Anima, quæst. 18, et insinuat Ægidius, text. 63, dub. 2, sed facile refelluntur: tum quia sensibile commune percipitur a visu, ut visus est, et non tantum ut sensus est: tum quia sensibile, et commune non dicitur propter abstractionem et prædicationem, sed propter communitatem realem, qua una res secundum propriam rationem cognosci potest a multis sensibus, sensus autem in communi comparatur ad sensibile in communi abstractius, seu in universalis ad sensibile commune, de quo hic est sermo.

5. *Tertia sententia Alberti, Scoti et aliorum.* — *Argitur primo contra hanc sententiam communia sensibilia non imprimere propriam sui speciem.* — Alii tandem dicunt sensibilia communia immutare quidem sensus per proprias species, dici vero communia, quia eorum immutatio extenditur ad plures sensus. Ita Albertus 2, de Anima, tract. 3, cap. 5, Scotus, in 4, distin. 12, quæst. 3, Ægidius supra. Verius tamen est non imprimere. Quæ est D. Thomæ sententia, lectione 13 citata, et 1 parte, q. 17, art. 2, et quæst. 87, art. 3, ad secundum, Cajetani, Javelli et aliorum. Probatur primo: nam sensibile proprium et commune, verbi gratia, lux, et quantitas non convenient in eadem ratione sensibilis: ergo non potest utrumque immutare eundem sensum per propriam sibi speciem. Antecedens ostenditur, nam ratio sensibilis ita convenit luci respectu visus, ut

non conveniat respectu tactus: ratio autem sensibilis convenit quantitati etiam respectu tactus: ergo diversæ sunt rationes. Consequens quoque suadetur, quia unus sensus, et in universum, una potentia solum potest immutari ab una ratione objecti, a qua specificatur et cui coaptatur, alias quodlibet a quovis posset immutari. Dicetur fortasse sensum secundum propriam quidem rationem immutari a proprio objecto, attamen secundum rationem aliam, in qua cum alio sensu convenit immutari a sensibili communi, sed hoc improbatum jam est paulo superius; nam sensibile commune a visu, verbi gratia, ut visus est, percipitur. Accedit, quoniam nulla est ratio communis visui et tactui, in qua etiam non convenient sensus alii exteriores: ergo sensibile commune respectu duorum sensuum, tale necessario erit respectu omnium, quod tamen falsum esse infra patebit.

6. *Argitur secundo.* — *Tertio.* — *Quarto.* Probatur secundo. Nam si sensibile commune efficit propriam sui speciem, vel efficit illam ejusdem rationis in omnibus sensibus, vel diversæ: si primum, quo quæso modo diversi sensus actuari valent per species ejusdem rationis? Nam substantia uniuscujusque sensus, et ejus temperamentum commensurantur suo proprio sensibili, et speciebus ab illo profluentibus: ergo diversi sensus non poterunt actuari per species ejusdem rationis. Secundum vero appetit impossibile: nam quomodo idem sensibile multiplicabit species diversarum rationum, cum sit idem, eodemque agens modo? Tertio sensibile commune, et proprium uno actu sentiuntur: ergo per unam speciem: illam autem imprimi a sensibili proprio, nemo inficiatur: ergo sensibile commune propriam non imprimit. Primum antecedens declaratur. Nam quando videmus hominem deambularem non uno actu hominem videmus, et alio deambulationem, superflua quippe esset talis actuum multiplicatio. Consequentia vero facile ostenditur, quia cum species sit principium actionis, ad unum actum una sufficit. Denique confirmatur, quia absque illa specierum multiplicatione satis percipi possunt sensibilia communia: frustra ergo induetur.

7. *Hæc tamen sensibilia species proprietum modificant.* — Hoc ergo superest explicandum, quo pacto sine propriis speciebus possint hæc sensibilia per se sentiri? Divus Thomas, ac ceteri communiter aiunt sentiri per species proprietum sensibilium modificatas aliter, atque aliter pro diversitate sensibilium, atque

sensuum ipsorum. Pro cujus rei expositione est notandum primo, sensibilia communia quinque enumerari ab Aristotele, magnitudinem, figuram, quietem, motum et numerum, ad quem unitas revocatur, cum sit principium illius, ut dicitur, libro tertio de Anima, capite quinto. Distantia quoque sensibile commune est, ad magnitudinemque reducitur, quia distantia est magnitudo aetū, vel potentia, intercepta inter ea, quæ distant, asperitas denique et lenitas, quæ capite quarto de Sensu et sensibili numerantur, ad figuram quoque sunt reducendæ.

8. *Non omnia ab omnibus sensibus nec modo uno attinguntur.* — *De visu.* — *De tactu.* — *De reliquis tribus.* — Secundo notandum non omnia hæc sensibilia ab omnibus sensibus, aut modo eodem percipi, visus quidem omnia percipit distincte, tactus item omnia, sed non ita perfecte. Ex reliquis sensibus alii clarius, alii obscurius et alii simpliciter non percipiunt: magnitudo igitur a quolibet sensu clarius percipitur per modificationem speciei proprii sensibilis. Ratio ex divo Thoma est, quia omne agens materiale extensionem aliquam, seu magnitudinem requirit ad agendum, ut alibi traditur, omnesque fatentur: ergo in quolibet sensibili proprio intervenit quantitas, ut suam speciem agat: ergo in qualibet tali actione, seu productione speciei propriæ devolvitur representatio magnitudinis ipsius. Quia vero figura consequitur quantitatem, ideo species et maxime visibles representantes rem cum sua quantitate representant etiam cum sua figura: hoc ergo modo representantur priora duo sensibilia communia per modificationem speciei proprii sensibilis. Reliqua vero tria aliter cognoscuntur, nam a visu percipiuntur per cooptationem ad alia, quæ sentiuntur: sic numerus videtur, quia species plures imprimi representantes res diversas, unitas vero, quia unum imprimit: motus videtur, quia res mota conspicitur proximior, vel distantior ab ipso visu, aut corpore alio: quod si visus majorem, minoremque distantiam non percipiat, nec motum percipiet. Sic qui existit in navi, ejus motum non videt, nisi distantiam videat, vel approximationem ad corpus fixum. Percipi deinde potest motus per continuam variationem specierum visualium, aut variationem modi immutandiearum: sicut e contrario quies cognoscitur, rem intuendo in eadem semper distantia manentem, eodemque modo visum immutantem: sunt namque in quiete duo, privativo et permanentia positiva, in eodem loco,

quarum haec dicto modo sentitur, illa non sentitur. Jam tactus ad instar visus numerum percipit, quatenus scilicet a discretis sensibilibus afficitur: motum vero quatenus a diversis ejusdem rei tangibilis partibus successive immutatur, ut in motu totae videre licet. Unde si tactus simul cum re moveatur, motum non percipit, veluti cum navi vehimur, quam licet tangamus, ipsum tamen motum, seu vecti-
fationem ex vi praedicti tactus non sentimus. Quies vero contraria ratione percipitur, quia scilicet res, quae tangitur, eodem modo, eamdemque partem tactus immutat. Deinde tres alii sensus numerum cognoscunt instar visus et tactus, figuram tamen vix unquam sentiunt, motum autem difficile, nisi forte quatenus sonus, vel odor per diversas lineas applicantur: aut corpus sonans, atque odoriferum ex majori, minorive distantia sentiuntur: at gustus nihil ejusmodi discernit. Ex his ergo patet, quo modo sentiantur sensibilia communia, nullis eorum propriis speciebus admissis, sed eis tantum proprietatum sensibilium species modificantibus.

9. In quibus sensibile proprium et commune differant.—Concluditur tituli hujus capituli resolutio.—Hinc octo differentiae inter sensibilia communia et propria colliguntur. Primam jam exposuimus, quod sensibile proprium sensum immutet per species proprias: commune minime. Secunda est, quod sensus proportionetur sensibili proprio non communi. Tertia, quod proprium sensibile uno tantum externo sensu cognoscatur, commune autem multis. Quarta, quod sensus specificatur per ordinem ad proprium sensibile, non vero ad commune. Quinta, quod sensibile proprium per se primo sensibile est: at commune tale per se secundo. Declaratur: nam sensibile per se illud dicitur, quod immutationem aliquam propriam causat in sensu: causat autem primo id, quod sui speciem propriam imprimit: ergo id dicendum erit sensibile per se primo, sensibile autem commune, quia immutat modo aliquo, distinguitur quidem a sensibili per accidens, quod nullatenus immutat, quia tamen immutat solum modificando speciem alterius: ideo sensibile per se secundo appellatur. Sexta differentia, quod sensibile commune eget proprium, ut in eo compleatur in ratione sensibilis, nam cum per se solum non possit imprimere speciem, oportet ut conjunctum sit sensibili proprio, quod cum per se sit immutativum, communis non eget, nisi forte, ut conditione alias necessaria, sicut agens ad agendum pos-

tulat extensionem, approximationem, etc. Instabis sensibile commune interdum sentiri absque proprio, qui enim tangeret coelum, perciperet sane quantitatem, cum tamen nullum ibi sensibile proprium tactus detur. Negandum vero fore, ut ibi sentiretur quantitas, aut discerneretur corpus aliquod, sed eo tantum pacto, quo visus tenebras videt, carendo scilicet visione: itaque tactus non perciperet positive aliquod tangibile, solusque sensus interior perciperet impedimentum extrinsecum dari propter quod manus non posset ultra moveri: attamen ex vi tactus non perciperet quale esset illud impedimentum. Septima differentia, quod sensibilia propria formaliter diversa sensus arguant diversos, non sic autem sensibilia communia, ut ex quarta differentia liquet. Nam sensibile proprium constituit proprium objectum sensus, non sic autem sensibile commune, sed in proprio imbibitur tanquam modus illius. Octava, quam Aristoteles adduxit, quod sensus non erret circa sensibile proprium, erret tamen circa commune, quae ut intelligenda sit, infra dicetur. Advertendum tamen in his differentiis sensibile commune convenire aliquo modo cum sensibili per accidens quo tamen differt, prout in quinta differentia exposuimus. Ex omnibus vero dictis constat optimam fuisse et sufficientem divisionem Aristotelis in titulo hujus capituli positam. Nam quod sentitur, vel sentitur propria vi, quia videlicet ex se habet virtutem ad immutandam potentiam, et hoc est sensibile proprium: vel sentitur, quia immutat modificando aliud, et hoc est sensibile commune, vel non sentitur per immutationem, sed cognoscitur propter accidentalem unionem cum sensibili per se, et hoc est per accidens sensibili: non appetit autem aliud modus sensibilis: ergo est optima divisio, ac simul constat omnium membrorum ratio.

CAPUT IX.

UTRUM AD PRODUCTIONEM SPECIERUM SENSIBILUM
OPORTEAT PONERE SENSUM AGENTEM.

1. *Ratio dubitandi.* — Ratio difficultatis in hac quæstione est, quoniam species sensibiles habent quemdam modum materialitatis: videtur ergo non posse produci a materialibus objectis sensibiliibus: ergo ad earum productionem videtur necessarium, speciale aliquam virtutem assignare. Quæstio hæc tractanda videtur de potentiis cognoscitibus absolute, at quia longe aliam decisionem, difficultatemque

habet in sensibus, quam in intellectu, hic particulariter tractanda fuit. Est igitur notandum, in sensu speciem considerari, et actum, ac respectu utriusque dari principium activum et passivum: quantum ergo ad actum sentienti fuit opinio unum esse sensum, qui agat, et alium qui recipiat actionem, quod jam supra relatum et improbatum fuit. Quare missa actu difficultas restat circa species, quæ in ipso sensu recipiuntur, nimurum a quoniam fiant. tanus 2, de Anima, capite decimo secundo, statuit res duplum sortiri actionem, aliam ut participant naturam superiorum, immaterialiumque agentium, aliam vero secundum propriam naturam: objectum ergo sensibile ex propriis activum non esse specierum, maxime tamen ut participant naturam substantiarum separatarum quæ doctrina videtur desumpta ex S. Thoma, quæst. quinta, de Potent., articulo octavo, ubi ait, res materiales, in quantum assimilantur immaterialibus, illarumque naturas participant, habere actiones aliquas sine motu, in quibus proinde a motu coeli non pendent, cuiusmodi actio, inquit, est specierum diffusio: est tamen opinio perdifficilis: quia non intelligitur quid, qualis sit participatio haec naturæ superioris. Aut enim est participatio alicujus entitatis et perfectionis, aut nullius: si nullius: nihil plane deseruit ad actionem, si alicujus: estne major, quam perfectio speciei producta: an forte minor (æqualis enim non erit, cum productio sit æquivoca): si minor esse ponatur, non sufficiat plane ad speciei productionem: si vero major sit, quero rursus an talis perfectio sit intrinseca naturæ illorum objectorum, quæ species diffundunt, an vero sit superaddita tali naturæ. Si primum dicatur, cessat quæstio, inutilisque distinctio allata redditur: nam cum illa perfectio pertineat ad constitutionem naturæ ipsorum objectorum, ipsa per propriam naturam poterunt causare speciem. Secundum autem dicere fictitium esset, cum ostendi nequeat, quæ sit perfectio illa superaddita: quare, etc.

4. *Prima assertio quoad sensus externos.* — Sit ergo prima conclusio. In sensibus exterioribus species imprimuntur ab objectis: nec proinde necessarius in illis est sensus agens. Ita sumitur ex Aristotele, libro secundo, de Anima, text. 121, ubi ait sensum pati a sensibili, et ex Augustino 10, de Trinitat., capite secundo, dum scribit objectum ad extra movere sensum. Idem censet S. Thomas, prima parte, quæstionem undecima, articulo quarto, et 1, contr. Gentes, capite sexagesimo quinto, et in quæst. de Anima, articulo quarto ad quintum, Albertus Magnus, Summa de homine, quæst. 102, et 2, de Anima, tractatu tertio, capite sexto, et expositores communiter citat., libro de Anima, capite decimo secundo. Experientie quoque adductæ hanc conclusiōnem probant. Ratio vero est, quia species intentionales non sunt perfectiores objectis suis, sed potius vestigia quædam ipsorum, tenuio-

3. *Cajetani opinio valde difficilis.* — Hæc etiam opinio impugnat. — Quapropter Caje-